

Från
JAKTMARKER

UR BIVRÅKENS LIV

Det vilar onekligen något storslaget och imponerande över våra rovfåglar. De föra osökt med sig den fläkt av vildmark och ursprunglighet, som naturvännen känner sig så tilltalad av. Därför spanar ögat gärna upp mot den blå rymden, då en solig vårdag ett klingande rovfågelskri höres ljuda ut över skog och myr. Kanske träffar blicken då ett par av dessa luftens vingade härs-kare svävande fram i vida cirklar eller tumlande om i yster parnings-flykt. Vid den synen dröjer ögat gärna och länge och sinnet tjasas av den djärva flygleden högt där uppe i det blå. —

Förra sommaren blev jag i tillfälle att få stifta närmare bekantskap med en av våra vackraste rovfåglar — bivråken — och få en liten inblick i hans levnadsförhållanden. För mig var detta en upplevelse av stort intresse och väl värd det arbete och den

tid, som företaget kostade mig. Jag vågar därför hoppas, att tidskriftens läsare vilja följa mig upp på en tur till vildsköna bergslagsmarker och där titta litet närmare på hur bivråken har det hemma hos sig.

Man behöver inte ge sig ut i otid på våren för att följa bivråkens häckningsbestyr, ty någon värpning blir det inte av förrän vid midsommartiden och stundom ännu senare. Som jämförelse kan nämnas, att jag den 22 juni besökte ett duvhöksbo, i vilket då funnos tre halvvuxna ungar, under det att bivråkshonan så sent som den 6 juli knappast hade hunnit med att värpa sina två ägg. Fortplantningen hos dessa fåglar är det också på det hela taget klen beställt med. Ett eller två ägg är allt, som honan kan åstadkomma, och oftast blir det ur en kull på två ägg endast en unge, ty det ena ägget är icke sällan ett rötägg.

Bivråken visar god smak vid val av häckningsterräng. Han håller mest till i äldre blandskog av löv- och barrträd och gärna i kuperad mark i grannskapet av sjöar eller vattendrag. Kärr och träskmarker besöker han gärna, och sådana pläga ofta finnas i närheten av hans boplats, ty där har han sina bästa jaktmarker.

Örebro län har rika möjligheter, då det gäller studier av rovfåglar.

tillbörlig grad tillgodoses, men genom en mera sakkunnig bedömning av arterna få de fridlysta rovfåg-larna verkligen åtnjuta det skydd, som lagen avsett, men som på grund av sorglig okunnighet mångenstädes blivit utan all betydelse.

Jag hade turen att få en av våra främsta bivråkskännare, jägmästare Edvard Rådberg på Älvestorp, som ciceron på min första utflykt till bi-

Bivråkskonan vänder äggen.

Foto O. K.

Detta beror givetvis till stor del på goda naturliga förutsättningar, men också på att där finnes ett stort och levande intresse för skyddandet av dessa fåglar och fredandet av deras häckplatser. Detta i förening med den ökade upplysning, som efter hand bibringats skogsfolket rörande de olika rovfåg-larna, har kraftigt bidragit till, att man där oftare än på andra håll finner våra sällsyntare rovfåglar häckande. Detta hindrar icke att jaktvårdens krav på efterhållandet av duv- och sparvhöken i

vråkarnas rike. Under hans ledning besöktes tre olika boplatser. Det var en mycket intressant rundtur, jag den morgonen fick vara med om. Behållningen för mig förhöjdes också genom att Erik Rosenberg — vårt stora namn inom ornitologien — var med på färden.

Det första boet som besöktes låg icke långt från allfarvägen i en sluttning ned mot en vacker bergslagssjö. Boet låg i en gran ett tiotal meter upp, och vid vårt försiktiga annalkande låg hannen och ruvade. Han

gav sig först i väg, sedan vi en lång stund stått och betraktat honom på kort avstånd. Då detta bo låg bäst till för fotografering, gjorde jag här mina förberedelser för upptagande av de bilder, som vid senare tillfällen togos.

Nästa bo var också beläget i en gran, men det var betydligt högre och svåråtkomligare, och därför in-skränkte sig besöket här till en has-

Även hos hannarna varierade färger-na, dock inte så mycket.

Äggen hos bivråken äro ovanligt runda. De ha gulvit bottenfärg, som mer eller mindre bortskymmes av i varandra sammangående brunröda och mörkt tjärfärgade fläckar. I första boet voro äggen i sin helhet mörkfärgade, under det att äggen i det andra endast hade få fläckar och så-lunda i huvudsak visade den gulvita

Ungen i boet.

Foto O. K.

tig titt i redet samt någon halvtim-mes uppehåll i närheten för att med kikaren studera fåglarna och få litet närmare kännedom om bivråkens många olika färgvariationer.

Få fåglar uppträda i så många olika skepnader som bivråken. Så-lunda var honan i första paret mörk, men hade hela bröstet och vingarnas undersidor överströdda med stora, vita fläckar. Den andra honan hade däremot huvud, hals och bröst nästan crémfärgade och var en utomordentligt vacker och ståtlig uppenbarelse.

bottenfärgen. Dessa påfallande olikheter voro av stort intresse.

Det tredje boet låg i en knotig björk i en backsluttning men var tomt, oaktat färsk löv vittnade om att fåglarna höllo till där. Vi sågo likväl ingenting av dem vid vårt besök, men senare blevo de upprepade gånger iakttagna såväl i som invid boet. Härunder iaktogs även att fåglarna parade sig och i övrigt visade alla tecken till att häckning skulle äga rum, men trots detta blevo aldrig några ägg lagda. Troligen

rörde det sig här om ett par ungfåglar, som ännu icke voro mogna för detta ansvarsfulla värv.

Ett par dagar senare tillbringade jag några timmar vid det första boet i ett där anbragt gömsle. Knappast hade min medhjälpare avlägsnat sig, förrän honan återvände till sitt ruvningsbestyr. Det var en grann syn att få skåda den ståtliga fågeln på endast få meters håll utan att den

ske inte heller, ty vädret var varmt och soligt och äggen därför lätta att hålla varma.

Det stora boet framför mig var icke nytt för året. Säkert hade det varit med om flera års häckning, varvid det efter behov fyllts på, tills det slutligen antagit dessa imponerande proportioner. Det var byggt av fina kvistar, av vilka de för året nya uppvisade mer eller mindre torra löv.

Hannen kommer med mat till ungen.

Foto O. K.

hade en aning om min närvaro. Lugnt och sävligt makade hon äggen till rätta och sjönk ned i balen, medan hennes kalla, gula, ormlika ögon stelt betraktade omgivningen.

Många minuter i stöten hade hon dock inte ro att ligga stilla. Allt som oftast var det något i den intimare toaletten, som måste ordnas, äggen vändas eller någon generande kvist i underlaget ändras. Det var ett ständigt bestyr med litet av varje. Ruvningen blev det just inte så mycket bevänt med, men det behövdes kan-

Runt omkring själva balen låg en krans färskas lövkvistar, vilka synbarligen undan för undan friskas på. Hela boet verkade rent och pryddigt liksom fågeln själv och hennes ägg.

Jag väntade småningom få vara med om, att hannen skulle avlösa sin maka vid ruvningen, men därav blev intet. Han lät inte alls höra av sig. Timmarna gingo och på bestämd tid kom min medhjälpare för att hämta mig, och därmed voro upplevelserna för den gången avslutade. Medhjälparens roll är av stor betydelse och

består helt i att vilseleda fåglarna, ty dessa få aldrig se, när man kryper in i eller ur gömslet. De måste ha klart för sig att störningen alltid kommer nedifrån marken och att gömslet icke har samband därmed.

Den 7 augusti på kvällen gjorde jag åter en tur till mina bivråkar. Genom vännen Rådberg visste jag, att det nu fanns en unge i boet och att det andra ägget varit ett rötägg.

vande strålar hade ännu icke nått dit. Detta ändrade sig likväl efter ett par timmar, då nattkylan fått vika för solvärmens och det blivit liv och rörelse i skogen bland sommarfåglarnas olika representanter.

Den redan halv vuxna ungen, som vid min ankomst låg djupt nedtryckt i balen, antagligen för att bättre hålla sig varm, fick nytt liv redan vid första solstrimman i boet. Begärligt

Den ljusa bivråkshonan på utkik.

Foto O. K.

Sammalunda var också förhållandet hos den cremefärgade honan i andra boet samt i ännu ett par andra bon, som Rådberg under sin ringmärkning besökt. Det synes sålunda vara rätt vanligt, att bivråkens hela häckningsresultat endast blir en unge.

Natten tillbringade jag i en hölada, där jag somnade in vid lommens höjtningar från den närbelägna sjön. Fickväckaruret purrade mig i dagningen, och snart var jag åter uppe i gömslet, där allt ännu var mörkt och dystert, ty solens livgi-

flyttade han sig efter denna och njöt märkbart, när dagsvärmens småningom började göra sig gällande. Jag förstod honom väl, ty även för mig kändes det skönt att efter morgonkylan få känna sig riktigt uppvärmd av solens livgivande strålar. Det är underbart att så här få uppleva skogens uppvaknande en strålande sensommarmorgon!

Först strax efter klockan sju kom hannen till boet med en bikaka, som han lade framför ungen, varefter han genast flög sin väg. Med kakan

hade ungen sysselsättning en god stund, innan han plockat ut alla larverna ur cellerna. Efter ytterligare en timmes väntan kom nästa ranson. Även nu var det hannen, som kom med rovet, och ungen markerade i god tid hans ankomst genom att kvিদande och jamande förflytta sig bort till kanten av bokorgen för att nedhukad och med utspärrade vingar möta honom. Sekunden efteråt satt den vackra hannen med sitt askgrå, något i blått skiftande huvud i boet med en groda i klorna, som han snabbt avlämnade. Från mitt gömsle kunde jag sedan följa honom ett gott stycke till vägs och se, hur han med den för bivråken så typiskt lugna och makliga flykten arbetade sig upp mellan kronorna och försvann.

Nu hade emellertid ungen fått något riktigt trevligt att sysselsätta sig med. Han arbetade och stod i värre för att få håll på grodans bukskinn, och då detta lyckats honom, åt han först ut allt innanmätet. Därpå trampade han på bakdelen av grodan, tog med näbben ett stadigt tag i dess huvud och började draga ut den på längden. Detta tog en god stund i anspråk, men när det slutligen var färdigt, liknade grodan mest en lång, smal tarm. Sedan började han svälja den från ena ändan och nystade efter hand — med stor ansträngning och många gymnastiska rörelser — småningom i sig alltsammans. Det sista jag såg av grodan var en bakskank med spretande tår, som länge hängde ut ur mungipan. Men slutligen för-

svann även den i krävans djup. Det var mycket intressant att se, hur målmedvetet ungen gick till väga, när den förberedde rovet sväljande. Hur alla tjocka ställen först tunnades ut och preparerades för att få lämplig "sväljmån" och hur rovet äntligen slukades på enda möjliga sättet — från ena ändan. Det var ingen tillfällighet att så skedde, ty under de timmar jag tillbragte i gömslet, upprepades proceduren i alla detaljer ytterligare två gånger. Båda gångerna var det också hannen, som kom med rovet. Honan tycktes för tillfället ha haft fridag. Hon fanns dock i närheten, ty då jag vid middagstiden var på hemväg, kom hon flygande förbi mig på kort avstånd.

Härmed voro i stort sett mina bivråksupplevelser för sommaren slut. Behållningen för min del var utslagsgivande för min uppfattning om denna fågels fullständiga oförarglighet för jaktvården och dess intressen.

Avsikten med publicerandet av dessa relativt enkla iakttagelser är att söka väcka intresse för bivråken, som ur alla synpunkter måste betraktas som nyttig. Tyvärr blir den av fåkunniga personer ofta förväxlad med duvhöken och därför utsatt för en högst beklaglig förföljelse. Ansvarskännande jägare böra beakta att till skogsmannens utbildning hör tillräcklig kunskap om rovfåglarna och deras särskiljande, ty vi ha icke råd att genom oförstånd och bristande omdöme låta dem försvinna ur vår fauna.

Olof Knöppel.